

18 april 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Toegankelijkheid en doorstroom in het hbo en wo

Een analyse van de Kamerbrief van 9 april 2025

1 Inleiding

In het verlengde van de Beleidsbrief van OCW aan de Tweede Kamer d.d. 14 maart¹ verscheen op 9 april een Kamerbrief over 'toegankelijkheid en doorstroom in het hbo en wo'. Het betreft twee onderwerpen die in de Beleidsbrief waren aangekondigd, om nog wat nader onder de loep te worden genomen.

2 Kamerbrief doorgenomen...

In dit LeiDocument vindt u een aantal stukjes en passages uit deze Kamerbrief, vooral betrekking hebbende op het hbo en meer algemene zaken (over selectie aan de poort, met de numerus fixus, is veel te zeggen, maar dat specifieke onderwerp laten aan de betrokken deskundigen over). We zetten de stukken en passages in de bekende kaders, steeds met een korte introductie en zo nodig met een of meer kanttekeningen als het gaat om mogelijke effecten op het huidige stelsel.

2.1 Het waarom van deze brief aan de TK

Uit de introductie van de brief:

Zoals in de beleidsbrief aangegeven dalen de studentenaantallen de komende periode, wat zorgt voor verschillende uitdagingen voor instellingen. Daarom is het noodzakelijk om het stelsel in de komende jaren toekomstbestendig te maken.

Vanwege de arbeidsmarktkrapte wil ik het vervolgonderwijs beter laten aansluiten op maatschappelijke behoeften. Dat betekent dat we talent in de toekomst nog beter dan nu moeten benutten voor de samenleving.

Van belang hiervoor is dat ons stelsel dan ook toegankelijk blijft voor dit talent, en dat (aspirant)-studenten die daartoe de potentie en ambitie hebben succesvol kunnen starten met een opleiding in het hbo en wo en deze binnen een redelijke termijn kunnen afronden.

Eigenlijk is dit al een adequate samenvatting van de brief. Aan de ene kant gaat het budget omlaag (vanwege lagere studentenaantallen), aan de andere kant wil de arbeidsmarkt afgestudeerden² aannemen die nadrukkelijk gewenst zijn. Daarop zal worden gestuurd, op een nog nader vast te stellen wijze, voor opleidingen waarvoor werkgevers mensen nodig hebben. Verder is nog niet helder wat met een redelijke termijn wordt bedoeld en hoe zo'n scenario valt te realiseren (zonder te lang te studeren...).

2.2 Signalen

Uit een onderzoek komt naar voren dat er toch wel op een bepaalde wijze dient te worden gestuurd.

Het IBO (Interdepartementaal beleidsonderzoek, 2024) schetst de uitdaging om jongeren in de toekomst meer te verleiden voor een opleiding in een sector waar de maatschappelijke nood hoog

¹ Zie voor een analyse daarvan LeiDocument 104

² We hebben het dan niet alleen over de jongeren die een initiële opleiding volgen en afronden, maar ook de werkenden en werkzoekenden die het bekostigde stelsel gebruiken voor op-, bij- en nascholing. Degenen die al een baan hebben, kunnen aldus meegroeien met de dynamiek in de eigen branche of bedrijfstak of overstappen naar een sector waar veel vraag naar bezitters van een formeel diploma is.

is en de instroom nu te laag. Het blijkt lastig om vanuit de overheid te sturen op de studiekeuze van jongeren. In mijn beleidsbrief heb ik toegelicht welke maatregelen ik neem in het kader van aansluiting op de arbeidsmarkt. In het najaar van 2025 informeer ik uw Kamer verder over een macrodoelmatig opleidingsaanbod, capaciteitsbesteding en krimp. Zoals ik in mijn beleidsbrief heb benadrukt, blijft het van belang dat jongeren een opleiding kunnen kiezen van hun interesse.

Er komt dus een voorstel rond het doelmatig zijn van het aanbod, in samenhang met een vorm van bekostiging. Dat zal zeker wat zaken op scherp zetten bij de hogescholen en universiteiten (zoals nu al gebeurt met de noodzaak om in alle regio's voldoende aanbod te hebben). De laatste zin is uiteraard van belang maar misschien moeten ze verder gaan reizen of verhuizen om de opleiding van hun keuze te kunnen gaan volgen.

2.3 Uitval en switch komen vaak voor bij specifieke groepen

Er is onderzoek gedaan naar kenmerken van uitvallers en switchers.

Uitval en switch komen vaak voor bij specifieke groepen Om meer zicht te krijgen op de knelpunten in de doorstroom die studenten ervaren, en mede naar aanleiding van de motie Peters, heeft het ministerie van OCW onderzoeksbureau Dialogic gevraagd onderzoek laten doen naar de doorstroom van eerstegeneratiestudenten in ons onderwijs. Het onderzoek constateert dat eerstegeneratiestudenten, hbo-studenten, mannelijke studenten, studenten met ouders met een lager inkomen en studenten met een migratieachtergrond een grotere kans op uitval en switch hebben. Dit risico is groter voor studenten waarbij verschillende van deze achtergrondkenmerken samenkomen.

Interessant om deze 'afbakening' van risicogroepen te zien als het gaat om de uitval en het gaan switchen van opleiding. Het is toch een breed palet aan 'kenmerken', zoals in de volgende passage is te lezen.

Dit maakt dat er geen eenduidige maatregel is voor het vergroten van studiesucces van studenten. Dialogic constateert dat beleid gericht op één specifieke doelgroep onvoldoende effectief lijkt. Kenmerken die een kans geven op lager studiesucces komen namelijk vaak in samenhang voor, signaleren Dialogic en het IBO. Er is dus niet één enkele factor die bepalend is voor het studiesucces. Het is volgens de onderzoekers beter om het onderliggende mechanisme dat kansenongelijkheid veroorzaakt voor alle studenten aan te pakken. Aangrijpingspunten voor verbetering zijn volgens de onderzoekers vooral het vergroten van thuisgevoel en het verminderen van prestatiedruk. Het is belangrijk om hier bij de overgang naar het vervolgonderwijs aandacht voor te hebben. Een goede start is van enorm belang. Ik blijf daarom inzetten op het vergroten van het studiesucces van alle studenten. In het vervolg van deze brief licht ik toe welke maatregelen ik daartoe wil nemen.

2.4 HBO-Bachelor naar WO-master

Uit een analyse van de Inspectie is gebleken dat ongeveer een kwart van de wo-masteropleidingen niet toegankelijk is voor bezitters van het hbo-bachelorgetuigschrift. Dat heeft tot fors gemor geleid.

De inspectie constateert daarnaast dat de ontoegankelijkheid mede veroorzaakt wordt door een gebrek aan kennis en expertise over het beoordelen van de toelaatbaarheid van hbo-studenten en het wegnemen van deficiënties. Zij beveelt daarom instellingen – en met name de koepels van de instellingen – aan om in te zetten op meer kennisdeling op dit vlak. Daarnaast roept zij de minister van OCW op om meer helderheid te verschaffen over de opdracht aan het stelsel als het gaat om de toegankelijkheid van wo-masters voor hbo-bachelor gediplomeerden en over de verantwoordelijkheid die instellingen hierbij hebben.

De inspectie wijst erop dat het zonder enige reden weigeren van een hbo-bachelor door een universiteit 'not-done' is. Men spreekt zo tussen de regels door ook van een situatie waarbij te weinig met elkaar wordt gecommuniceerd. Er moet dus duidelijke toelatingsregels komen voor alle wo-masteropleidingen opdat iedereen goed kan beoordelen of de aanmelding zin heeft – en waarom.

Hoewel het hbo en wo weliswaar een geheel eigen oriëntatie kennen, vind ik het belangrijk dat er doorstroommogelijkheden voor studenten in het hele vervolgonderwijs bestaan. Daarbij geldt zowel de doorstroomroute van hbo-bachelor naar een wo-master als van een wo-bachelor naar een hbo-master. Respondenten in het onderzoek van de inspectie wijzen op de maatschappelijke druk die

er bestaat, ook bij hbo-bachelorgediplomeerden om te kiezen voor een wo-masterdiploma. Deze opwaartse druk (het willen kiezen voor een zo 'hoog' mogelijke opleiding) is zichtbaar in het hele onderwijs en dat vind ik onterecht en onwenselijk. In alle doorstroomroutes wil ik daarom inzetten op het tegengaan van deze druk.

Het is te begrijpen dat jongeren meer en meer onder druk komen te staan om een steeds hoger niveau te moeten gaan bereiken – liefst bij een universiteit. Het vaststellen van een 'tegenmaatregel' vloeit voort uit het kunnen identificeren waarom ze toch op een gegeven moment over drempels struikelen of keihard tegen een onderwijsmuur aanlopen. Dat moeten dan geen blokkades of keiharde eisen worden. De focus moet erop zijn gericht dat de jongeren en hun ouders (en begeleiders) simpelweg zelf ontdekken dat een andere leerweg beter, handiger en succesvoller kan zijn. Op basis daarvan kan er dan een 'aanbod' worden gedaan met betrekking tot een alternatieve leerroute (want zo flexibel moet het stelsel eigenlijk gewoon zijn).

Een vraag is of de uitvallers en switchers in de eerste fase van het hbo en wo mogelijk in de jaren daarvoor teveel hebben geprobeerd alvast een voorschot te nemen om die 'hogere berg' te beklimmen, dus al heel snel op hun tenen zijn gaan lopen. Je kunt dan denken aan veel begeleiding, extra lessen en misschien ook wel met deficiënties die niet echt zijn weggewerkt. Daar zal mogelijk al onderzoek naar zijn gedaan. En de uitkomsten kunnen dan gewoon worden gebruikt.

2.5 Match student en opleiding

Tevens speelt in de studiekeuze ook nog steeds de 'opwaartse' druk om een theoretische opleiding te volgen een rol. Van die ouderwetse gedachte moeten we af. De arbeidsmarkt schreeuwt om vakmensen, die hands-on vitale functies in onze samenleving bekleden. Het mbo heeft een belangrijke maatschappelijke taak om hiertoe voldoende studenten op te leiden. Tegelijkertijd zie ik dat het denken in 'hoger' en 'lager' nog diepgeworteld is in onze samenleving. Dat denken resulteert mogelijk in druk richting studenten om na het mbo, nog te gaan voor een hbo-diploma. Als de reden hiervoor is dat een student zich qua vaardigheden verder wil scholen en verdiepen, dan moet ons onderwijs die kansen bieden. Ik zie echter dat zo'n 20% van de mbo4-studenten die doorstroomt naar het hbo, in het eerste jaar uitvalt en alsnog de arbeidsmarkt betreedt. Daarnaast wijst het IBO erop dat een hbo- of universitair (master)diploma niet altijd nodig is voor het werk dat studenten daarna gaan doen.

Helder als zodanig. Dit sluit aan bij wat hierboven al is aangekaart. Het wordt steeds meer van belang om in de voorlichting en begeleiding aan te geven wat goede kansen zijn op een baan, naast de mogelijkheden om al werkend door te studeren als daarmee een mooie loopbaan is vorm te geven. Het gaat er tevens om bij die begeleiding aan te geven waar mogelijke 'plafonds' zichtbaar worden als een keuze wordt gemaakt die moeilijk weer is terug te draaien en alleen maar voor teleurstellingen zorgt.

We missen overigens toch wel de Ad in het verhaal. Ook in deze passage lijkt het vooral te gaan om het streven naar een Bachelor en een Master. Juist voor mbo'ers kan een Ad een prima eerste stap in het hoger onderwijs zijn.

2.6 Verankering Loopbaanoriëntatie- en begeleiding in curriculum vo

Het dekanaat in het havo en wo bestaat al heel veel jaren, maar als het gaat om de functie op zich dan is het meestal een docent met een aantal taakuren. Er is een zeer actieve organisatie voor dekanen en leerling- en studiebegeleiders, om met elkaar te bezien wat steeds de beste aanpak is. Er is goed en veel materiaal beschikbaar, maar om vervolgens alles wat maar op enige wijze betrekking heeft op de keuzes die een leerling moet maken, doorlopend bruikbaar te maken is 'a hell of a job', gelet op de dynamiek die in het mbo, hbo, wo en vooral op de arbeidsmarkt speelt.

Er zijn beschrijvingen van deze functies beschikbaar maar elke school mag daaraan een eigen invulling geven omdat ze niet in de wet zijn opgenomen. Dat is al jaren een doorn in het oog van de betrokkenen. Dus het volgende is van belang:

Uit onderzoek blijkt dat intensieve inzet van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het vo de kans op uitval in het hbo en wo kan reduceren. Daarom wordt de opdracht op het gebied van LOB aan vo-scholen verder aangescherpt binnen de curriculumherziening die nu gaande is. In het geactualiseerde curriculum van het voortgezet onderwijs krijgt LOB een stevige plek, zowel binnen

vakken als in bredere onderwijsactiviteiten. Hierdoor komen alle leerlingen gedurende hun schoolloopbaan met LOB in aanraking en krijgen ze een beter beeld van vervolgopleidingen, beroepen en toekomstcarrières die aansluiten bij hun interesses en talenten. Door bewustwording van de eigen kwaliteiten en talenten, het verkrijgen van inzicht in de koppeling tussen vakken en beroepen en het opdoen van ervaring met de praktijk, kunnen scholieren beter gefundeerde keuzes maken voor hun toekomst. Hiermee sluit dit ook aan op het verbeteren van de studiekeuzevoorlichting en het verwachtingsmanagement, zoals het ISO³ aankaart.

De loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) moet dus terecht een betere en meer verankerde plek in het voortgezet onderwijs krijgen. Er is voldoende materiaal beschikbaar over hoe dat zou kunnen plaatsvinden bij BiOnd, de vereniging van begeleiders in het onderwijs (www.biond.nu).

2.7 Verankering praktijkgerichte havo

Een interessante ontwikkeling is dat door havo-scholen in de afgelopen jaren twee vakken zijn ontwikkeld, technologie en maatschappij, die zich richten op de doorstroom naar het hbo. De ervaringen zijn zodanig positief dat OCW vanaf 2026 de vakken in het curriculum wil opnemen, met de daarbij behorende regelgeving.

Scholen en andere betrokkenen werken momenteel, via een subsidieregeling, aan het ontwikkelen en implementeren van twee interdisciplinaire praktijkgerichte havo-vakken: Technologie en Maatschappij. Het doel hiervan is om de aansluiting van de havo op het hbo te verbeteren. Havisten blijken behoefte te hebben aan praktijkervaring en toegepast leren. Daarmee bereiden we havisten beter voor op de keuze voor en de overstap naar het vervolgonderwijs. De praktijkgerichte vakken bieden deze leerlingen de kans om al voor de studiekeuze meer praktijkervaring op te doen en via die weg na te gaan waar hun interesses en talenten liggen. Momenteel zijn 240 havo-scholen met één of beide vakken aan de slag, ook veel hbo's worden bij deze vakken betrokken. Het voornemen is om de ontwikkelde vakken vanaf 2026 structureel te verankeren in regelgeving, zodat alle havo-scholen ze vanaf 2026/2027 aan kunnen bieden. De staatssecretaris van OCW heeft uw Kamer hierover op 17 februari jl. per brief geïnformeerd.

2.8 Optimaliseren studiekeuzecheck

Het is een onderwerp waaraan we ook een aantal keren aandacht hebben besteed, de wijze waarop elke hogeschool geheel en al zelf kan bepalen hoe de 'studiekeuzecheck' wordt ingericht en vormgegeven. De aanpak loopt behoorlijk uiteen, zo is uit onderzoek gebleken.

Studenten die zich voor 1 mei aanmelden voor hun opleiding hebben recht op een studiekeuzecheck, waarmee ze kunnen nagaan of de opleiding echt bij hen past. Ik krijg echter signalen dat deze studiekeuzecheck niet altijd optimaal werkt. Zo geven studenten aan dat het bij een negatief advies lastig is om kort voor de start van het collegejaar nog een beter passende studie te vinden. Ook zie ik grote verschillen tussen opleidingen in hoe de studiekeuzecheck wordt ingezet. Zo maakt de ene opleiding gebruik van proefstuderen of een toelatingstest, terwijl een andere opleiding aspirant-studenten digitaal een vragenlijst opstuurt. Het ISO vraagt in haar richtsnoer aandacht voor het verbeteren van matching. Ik beoog daarom meer zicht te krijgen op de effectiviteit van de studiekeuzecheck, zowel qua werkzame elementen als de timing hiervan. Ik zal daarom een externe partij de opdracht geven om de studiekeuzecheck volgend jaar op deze punten te evalueren.

Het is goed om een externe partij te vragen om de SKC eens goed door te lichten op mogelijke knelpunten die a.s. studenten ervaren (en ook dekanen, ouders, mentoren, en ook hogescholen zelf). Er mag best een wat strakker format worden voorgeschreven om de SKC zo effectief mogelijk te laten zijn. Ook de koppeling aan de datum van 1 mei is niet zo handig, want er kunnen best al eerdere activiteiten gaan meetellen.

2.9 Opwaartse druk mbo-hbo: bekostiging uitvallers en switchers

Dit is een punt dat ook al vaker aan de orde is geweest in allerlei discussies. Een student brengt vier jaren in de studie-geldzak mee. Als iemand uitvalt en niet terugkeert in het stelsel blijft er geld over, zonder dat er een diploma tegenover staat. Degene die switcht na een jaar, levert de nieuwe instelling minder jaren aan bekostiging op. Voor beide zaken zal OCW in het systeem voor de

³ Interstedelijk Studenten Overleg

bekostiging nagaan wat hiervoor een oplossing is. Daarnaast is er natuurlijk nog de langstudeerder die alle bekostiging 'opmaakt' en zelf elk later jaar het wettelijk collegegeld mag betalen. Ook hier kan naar gekeken worden.

Conform de motie Martens-America, onderzoek ik hoe mbo-instellingen de wettelijke opdracht om op te leiden voor de samenleving, arbeidsmarkt en vervolgopleiding interpreteren als het gaat om de doorstroom van mbo naar hbo. Daarnaast ga ik, zoals vermeld in mijn beleidsbrief, kijken naar de gevolgen van opwaartse druk en de bekostiging van doorstromers en uitvallers. Ik zal dit meenemen in de verdere verkenning van de bekostigingssystematiek die ik uiterlijk in 2026 wil delen met uw Kamer. Uw Kamer wordt in het najaar nader geïnformeerd over deze verkenning.

2.10 Versterken aansluiting beroepsonderwijs kolom

In de volgende passage wordt aangegeven dat er minder scholen dan verwacht gebruik maken van een subsidieregeling voor het vormgeven van de gehele beroepskolom, waaronder mbo-hbo. Kennelijk is de regeling niet aantrekkelijk genoeg (veel papierwerk, veel verantwoording?). Ook hier zal een evaluatie gaan plaatsvinden.

Om de aansluiting binnen de beroepskolom (v(s)o-mbo en mbo-hbo) te verbeteren is een subsidieregeling opgesteld: Versterking Aansluiting Beroepsonderwijs Kolom (VABOK). Met deze subsidie kunnen vo-scholen, mbo instellingen en hogescholen samenwerken om opleidingsroutes waar veel uitval en switch is te verbeteren. Ze zetten doorlopende begeleiding voor studenten op, passen de onderwijsprogramma's op elkaar aan en organiseren gezamenlijke activiteiten voor studenten om de oriëntatie op een (eventuele) vervolgopleiding te verbeteren. Er maken minder scholen dan verwacht gebruik van de regeling. Ik ga daarom samen met het onderwijsveld na welke mogelijkheden er zijn om het gebruik van deze regeling te verbeteren. Daarnaast laat ik een tussentijdse evaluatie van deze regeling uitvoeren.

We nemen aan dat er een bepaalde regie wordt gevoerd rond de VABOK, met een stuurgroep en diverse overleglijnen. Op die wijze moet kunnen worden gezien wat ergens wordt aangepakt en succesvol is – en dan zou er geld beschikbaar moeten zijn om in andere delen van het land of bij een ander deel van de beroepskolom een concept over te nemen. Je kunt daarvoor al vooraf een deel van het budget reserveren, maar om een en ander te versnellen moet helder zijn wat goed gaat, waarvoor nog geld kan worden geclaimd en of deskundigheid van de ene naar de andere regio kan worden doorvertaald (laat experts maar gewoon het land doorreizen).

2.11 Nogmaals hbo-bachelor naar wo-master

De kritiek van de Inspectie met betrekking tot het blokkeren van de doorstroom met een hbo-Bachelor naar een wo-master voor bijna een kwart van de masteropleidingen, zit OCW hoog. In principe moet iemand met een hbo- dan wel wo-bachelorgetuigschrift bij een wo-masteropleiding kunnen aankloppen, en dan moet de poort in ieder geval opengaan om de situatie te beoordelen. Dat geldt eveneens voor de doorsteek van de wo-bacheloropleiding naar de hbo-masteropleiding. Daarom de volgende passage.

Als een opleiding oordeelt dat een aspirant-student niet aan de toelatingseisen voldoet, is deze niet direct toelaatbaar tot de masteropleiding. Indien dit het geval is, kennen instellingen de wettelijke verplichting om te beoordelen of de individuele deficiënties binnen een redelijk termijn weggewerkt kunnen worden. Als dat zo is, dan dient een opleiding een schakeltraject aan te bieden zodat aspirant-studenten deze deficiënties weg kunnen werken en vervolgens alsnog in de master in kunnen stromen. Het aanbieden van zo'n schakeltraject kan voor deze kandidaten een uitkomst zijn. Het kan echter ook voorkomen dat de deficiënties te groot zijn, dat deze niet binnen een redelijk termijn van bijvoorbeeld een jaar weg te werken zijn. In dat geval mogen masteropleidingen studenten weigeren. Wat echter niet is toegestaan, is om hbo-bachelor gediplomeerden bij voorbaat uit te sluiten van wo-masters.

Het inspectierapport laat zien dat dit in de praktijk nu wel lijkt te gebeuren en dit is dan ook de aanleiding om instellingen middels een brief te wijzen op de wettelijke kaders waar zij zich aan dienen te houden. De wet biedt mijn inziens voldoende heldere kaders voor masteropleidingen om op basis van inhoudelijke eisen de afweging te maken wie zij wel en niet kunnen toelaten tot hun onderwijs.

Dit zal dus in de komende periode een punt van overleg (discussie...) zijn tussen hogescholen en universiteiten, nadat de VH en de UNL hun definitieve standpunt hebben bepaald. Wellicht kan er een landelijk format worden opgesteld waarmee deze doorstroom verder kan worden vormgegeven. Dat kan vervolgens een aantal criteria opleveren, een meetlat wellicht.

2.12 Verschil hbo en wo

Er wordt elke paar jaren wel weer iets gezegd over het binaire stelsel dat we hebben, met het hbo en het wo. Vervolgens wordt de conclusie getrokken dat we met dit stelsel prima uit de voeten kunnen om de a.s. studenten meer mogelijkheden kunnen bieden. Als er alleen maar universiteiten zouden zijn, dan wordt zonder meer de doorstroom van het mbo en misschien ook het havo een stuk moeilijker en zeker ondoorzichtiger. Het is bijna dan te voorspellen dat er een opleiding mbo-5 zal komen en misschien wel mbo-6. Er zijn landen waar zelfs een 'vocational doctorate' is of waarvoor plannen zijn ontwikkeld.

Een onderwerp dat de inspectie aansnijdt in haar rapport is het verschil in oriëntatie van het hbo en het wo, welke wezenlijk anders is. Hoewel opleidingen in de toelating tot de master nu voldoende wettelijke ruimte hebben om met dit verschil in oriëntatie om te gaan, wil ik breder kijken naar dit verschil in oriëntatie in ons stelsel.

In mijn beleidsbrief heb ik aangekondigd het verschil in oriëntatie van het beroepsgericht en wetenschappelijk onderwijs beter tot uitdrukking te laten komen in het - samen met de hbo- en wo-sector - te ontwikkelen inhoudelijk beleidskader voor een macrodoelmatig onderwijsaanbod.

Er wordt als het ware gerefereerd aan de overlap die in sommige onderwijssectoren aanwezig is. Universiteiten die ook een vorm van beroepsgerichte opleidingen in de markt zetten en hogescholen die met inzet van bepaalde vormen van onderzoek tegen het wetenschappelijk onderwijs 'aanschurken'. Zeker als dat in een bepaalde regio gebeurt, is er sprake van een vorm van ondoelmatig aanbieden van opleidingen.

Hiervoor wil ik onder meer de rol en functie van de verschillende opleidingen (associate degree, hbo-bachelor, hbo-master, wo-bachelor, wo-master) in het stelsel tegen het licht houden. Ik kijk specifiek naar de aansluiting van de opleidingen op de arbeidsmarkt, ook van de wo-bachelor, en naar de doorstroom tussen de verschillende opleidingen. Ik zal hierbij ook de bevindingen van het inspectieonderzoek meenemen.

De wo-bachelor kent nu nauwelijks doorstroom naar de arbeidsmarkt. Dat is mede te wijten aan het feit dat de overheid de combinatie van wo-bachelor en -master als een geheel beschouwt – en dat doen de studenten dus ook. De arbeidsmarkt kan best toe met de afgestudeerden in het hbo, ook al omdat een wo-bachelor dan nog wel aanvullende, praktijkgerichte scholing nodig heeft voor functies waarin een hbo'er meteen aan de slag kan. Maar het is goed om de rollen en de functies van alle opleidingen in het hoger onderwijs een keer goed te beschrijven.

2.13 Vergroten van studiesucces: maatregelen

Er vindt een 'aanscherping' plaats als het gaat om de behandeling van de uitvallers na het behalen van hun eerste twee jaren (of bedoelen ze de eerste 120 studiepunten?) van de Bachelor (want bij de Ad hebben ze dan het getuigschrift al binnen).

Daarnaast wil ik mij, zoals aangegeven, richten op maatregelen die in een vroeg stadium ingrijpen om uitval en langdurige studievertraging zoveel mogelijk te voorkomen. Uw Kamer heeft mij via een motie van het lid Hertzberger (NSC) verzocht af te spreken met instellingen dat ze studenten die na het behalen van hun eerste twee jaar uitvallen voorzien van een exitgesprek en een verklaring van uitstroomniveau en behaalde competenties. Instellingen hebben bij mij aangegeven dat zij inzetten op beleid gericht op het voorkomen van uitval.

Met een exitgesprek kan inzicht worden gekregen in het 'waarom' van het uitvallen. Die ervaringen zijn te gebruiken in vergelijkbare gevallen. Daarbij kunnen we ook denken aan landelijke uitwisseling van ervaringen binnen vergelijkbare opleidingen (mooi punt voor de landelijke opleidingsoverleggen).

In dit kader kunnen studenten bij twijfels over hun studie(voortgang) en bij dreigende uitval reeds ondersteuning krijgen en een gesprek aanvragen. Ook is het voor studenten mogelijk om bij uitval

een cijferlijst met behaalde vakken te krijgen, waarmee bij eventuele herinstroom nagegaan kan worden of er vrijstellingen mogelijk zijn. Ik kan mij vinden in deze aanpak van de instellingen en de mogelijkheden die reeds bestaan voor studenten. Ik beschouw daarmee de motie als afgedaan.⁴⁶ Het is aan de instellingen om te zorgen voor een studieklimaat dat bijdraagt aan studie- en student-succes. In de afgelopen jaren heeft mijn ministerie diverse activiteiten ingezet om instellingen hierbij te ondersteunen en de faciliteren. Zoals in mijn beleidsbrief geschetst, wil ik mijn rol hierin de komende periode afbouwen en de verantwoordelijkheid daar laten liggen waar deze reeds ligt, namelijk bij de instellingen binnen de geldende wettelijke kaders.

Logische zaken, zou je zeggen, het begeleiden van studenten die in de knel komen. En zo'n cijferlijst – met een supplement waarin de leeruitkomsten e.d. staan vermeld – is uiteraard heel handig als de betrokkene binnen een aantal jaren weer aan de studie gaat (want een onderwijsseenheid blijft natuurlijk niet oneindig geldig).

Ook hier wordt nog eens nadrukkelijk gesteld dat OCW zich terugtrekt uit een aantal zaken die eerder nog werden ondersteund (met geld). De hogescholen en universiteiten moeten nu zelf aan de slag, met eigen financiering, met landelijke netwerken om van elkaar te leren en met experts die ze allemaal in huis hebben.

2.14 Onderzoek maatwerk voor studenten met ondersteuningsbehoefte

Nogmaals komt OCW met een verwijt. Het gaat om het niet op voldoende wijze ondersteunen van studenten die daaraan behoefte hebben, met passend maatwerk voor de voorzieningen en dat er wat dat betreft niet goed te verklaren verschillen bestaan tussen de instellingen.

Zoals aangegeven is het studiesucces niet evenredig verdeeld over verschillende groepen studenten. Studenten met een ondersteuningsbehoefte (mantelzorgers, studenten met een handicap) ervaren vaak extra drempels tijdens hun studieloopbaan. Ik kies er niet voor om per doelgroep afzonderlijk beleid te formuleren. Het is aan onderwijsinstellingen om gepast maatwerk te bieden aan studenten die dit nodig hebben, zodat zij op een passende manier onderwijs kunnen volgen. Ik verwacht van instellingen dat ze dit maatwerk in de praktijk zoveel mogelijk en op een proportionele manier kunnen leveren. Ondanks deze verplichting verneem ik signalen dat het instellingen niet altijd lukt om passende voorzieningen te treffen voor studenten met een ondersteuningsbehoefte en dat in dit opzicht grote en onverklaarbare verschillen tussen instellingen bestaan. Ook het ISO geeft in haar richtsnoer aan signalen te hebben ontvangen van studenten met een ondersteuningsvraag die passende voorzieningen missen. Daarom laat ik, conform de motie Tseggai, onderzoeken welke verbeteringen er mogelijk zijn. De uitkomsten zal ik begin 2026 met uw Kamer delen.

Ook hier zal onderzoek naar worden gedaan, om tot verbeteringen te komen.

3 Kortom

Kortom, samen met de andere onderzoeken en evaluaties is er best nog wel wat werk aan de winkel. Dat zal vooral door de instellingen zelf op poten moeten worden gezet, want OCW laat – als alle plannen daarvoor doorgaan - veel van de aan te pakken zaken aan de hogescholen en universiteiten zelf over.